

Lakivaliokunnan mietintö n:o 1 laeiksi osakeyhtiölain, osuuskuntalain 79 c §:n sekä kirjanpitolain 22 ja 33 §:n muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 13 päivältä toukokuuta 1983 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 10. Valiokunta on samassa yhteydessä käsitellyt sen valmisteltaviksi 19 päivänä toukokuuta 1983 lähetetyn ed. Halosen ym. lakialoitteen n:o 9 laiksi osakeyhtiölain 11 luvun muuttamisesta sekä 24 päivänä toukokuuta 1983 lähetetyn ed. Mattilan ym. lakialoitteen n:o 122 laiksi kirjanpitolain 33 §:n muuttamisesta.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Leif Sevón ja lainsäädäntösihteeri Rauno Vanhanen oikeusministeriöstä, vt. osastopäällikkö Risto Hietanen patentti- ja rekisterihallituksesta, kuluttaja-asiamies Gerhard af Schultén kuluttaja-asiamiehen toimistosta, professori Pauli Koski Lapin yliopistosta, asianajaja Olavi Ylänkö Suomen Asianajajaliitosta, varatuomari Timo Karppinen Keskuskauppa-kamarista, oikeustieteen kandidaatti Arto Kettunen Kaupan Keskusvaliokunnasta, oikeustieteen lisensiaatti Stig Henriksson Teollisuuden Keskusliitosta, lakimies Ritva Sjöholm Suomen Yrittäjien Keskusliitosta, johtaja Tapio Vasara Pienteollisuuden Keskusliitosta, osastopäällikkö Raimo Vuori Pellervo-Seurasta, toimitusjohtaja Tapio Luoma Tilintarkastusrenkaasta Kulutusosuuskuntien Keskusliiton edustajana, oikeustieteen kandidaatti Aarne Pulliainen ja kauppatieteen maisteri Leo Laitinmäki Tilintarkastajayhdistys HTM:stä, puheenjohtaja, tilintarkastaja Reino Hyttiäinen KHT-yhdistyksestä sekä varatuomari Juhani Reen Suomen Kiinteistöliitosta.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on poistaa eräitä uuden osakeyhtiölain soveltamisessa ilmenneitä tulkintaongelmia ja epäselvyyksiä. Tätä varten ehdotetaan useampien osakeyhtiölain säännösten tarkistamista. Samalla nämä muutokset helpottaisivat osakeyhtiöiden käytännön toimintaa. Näiden tarkistusten lisäksi ehdotetaan elin-

keinotoiminnan rahoitusmahdollisuuksien parantamiseksi ns. sekaemission sallimista osakepääoman korottamiskeinona. Osuuskuntalakiin ja kirjanpitolakiin hallituksen esityksessä ehdotetaan tehtäväksi vähäisiä muutoksia, jotka vastaavat osakeyhtiölakiin ehdotettuja tarkistuksia. Lainmuutokset on tarkoitus saattaa voimaan heti, kun eduskunta on ne hyväksynyt.

Lakialoitteessa n:o 9 ehdotetaan, että osakeyhtiölakiin lisättäisiin uusi säännös, jonka mukaan yhtiön henkilöstölle annettaisiin oikeus oman tilintarkastajansa nimeämiseen tai tarkastuksen toimittamiseen.

Lakialoitteessa n:o 122 ehdotetaan, että kirjanpitolakia muutettaisiin vain 33 §:n osalta hallituksen ehdottamalla tavalla. Sen sijaan lain 22 § säilytettäisiin muuttamattomana.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta on käsitellyt asian ja todennut, että hallituksen esittämät lainmuutokset ovat tarpeellisia ja pääosin tarkoituksenmukaisia. Hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

1. Osakeyhtiölaki

4:12. Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on sekaemission mahdollisuutta yleisesti pidetty tarpeellisena parannuksena. Kannanotoissa on lisäksi katsottu, että sekaemission käyttöalue jää edelleen verrattain suppeaksi. Tämän vuoksi valiokunta, puoltaessaan nyt ehdotetun säännöksen hyväksymistä, esittää, että hallitus selvittäisi mahdollisuudet sekaemission käytön laajentamiseen myös ns. pörssi-yhtiöiden ulkopuolelle.

9:3. Useissa valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on arvosteltu pykälän 3 momenttiin

ehdotettua osakkeenomistajan esteellisyyssäännöstä. On katsottu, että säännös saattaa käytännössä johtaa siihen, että yhtiön osakkeista pienen vähemmistön omistava osakas voi käyttää väärin säännösehdotuksen mukaista oikeuttaan. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää säännösehdotusta periaatteellisesti oikeana ja näin ollen puoltaa sen hyväksymistä. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että hallitus seuraa säännöksen toimivuutta käytännössä ja ryhtyy toimenpiteisiin säännöksen tarkistamiseksi, mikäli siihen ilmenee aihetta.

11:14. Säännöksissä ehdotetaan, että tilinpäätösasiakirjat olisi toimitettava rekisteriviranomaiselle kuukauden kuluessa tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta. Valiokunnan mielestä määrään sitominen tilinpäätöspäätöksen vahvistamisajankohtaan on oikeaan osunut toimenpide. Kun otetaan huomioon yhtiökokouksen päätöksentekoon liittyvien pöytäkirjan ja muiden asiakirjojen valmistuminen ja niiden tarkistaminen, on ehdotettu yhden kuukauden aika tilinpäätöksen vahvistamisesta kuitenkin melko lyhyt. Kun lakiehdotuksen tarkoituksena on helpottaa osakeyhtiöiden käytännön toimintaa, valiokunta ehdottaa määräajan pidentämistä kahdeksi kuukaudeksi.

13:2. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että hallituksen esityksen perusteluiden mukaan selvitystilataseesta tulee varsinaisesta tilinpäätöksestä erillinen asiakirja, jonka kuitenkin on oltava yhtiön tilintarkastajien tarkastama. Kun tämä muuttaa merkittävästi nykyistä käytäntöä, olisi näiden seikkojen käytävä ilmi myös lakitekstistä. Valiokunta katsoo, että pykälän 1 momentista ilmenee selvitystilataseen erillisyys. Sen sijaan pykälän 1 momenttia on syytä selvittää siltä osin, että myös selvitystilataseen tulee olla yhtiön tilintarkastajien tarkastama. Valiokunta ehdottaa, että momenttiin lisättäisiin sanat "...osoittavaa, *yhtiön tilintarkastajien tarkastamaa* tasetta...".

2. Osuuskuntalaki

79 c §. Valiokunta viittaa edellä osakeyhtiölain

11 luvun 14 §:n kohdalla lausumaansa ja ehdottaa, että myös osuuskuntalakiin tehdään vastaava määräajan pidentämistä koskeva muutos.

3. Kirjanpitolaki

22 §. Hallituksen esityksessä esitettyä muutosta on perusteltu käytännössä esiintyneellä epäselvyydellä siitä, mikä on oikea tapa tilinpäätösmerkintöjen tekemiseksi. Valiokunnan saamien selvitysten mukaan käytäntö on kuitenkin nyttemmin vakiintunut korkeimman hallinto-oikeuden antaman ennakkopäätöksen perusteella. Tämän vuoksi valiokunta, viitaten myös lakialoitteen n:o 122 perusteluihin, ehdottaa pykälän pysyttämistä ennallaan. Näin ollen muutosehdotus on poistettava.

33 §. Yhtiölainsäädäntömme periaatteena on, että osakeyhtiöitä ja osuuskuntia koskevat säännökset mahdollisuuksien mukaan vastaavat toisiaan. Tämän vuoksi tulisi pykälän 3 momentin koskea myös osuuskuntia. Valiokunta ehdottaa, että osakeyhtiöiden tilinpäätöksen julkaisemista koskevaa 3 momenttia muutettaisiin tässä yhteydessä lisäämällä siihen maininta osuuskunnista.

Johtolause ja lain nimike. Edellä tehdyt muutokset aiheuttavat lakitekniisiä muutoksia niin johtolauseeseen kuin lain nimikkeeseenkin.

Lakialoitteet

Kuten edeltä ilmenee, valiokunta ehdottaa lakialoitteen n:o 122 osittaista hyväksymistä.

Koska valiokunta ehdottaa lakialoitteessa n:o 9 tarkoitetun lainsäädännön toteuttamista hallituksen esityksen pohjalta, valiokunta esittää aloitteen hylkäämistä.

Edellä olevan perusteella valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esityksen ja lakialoitteen n:o 122 pohjalta seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**osakeyhtiölain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 29 päivänä syyskuuta 1978 annetun osakeyhtiölain (734/78) 2 luvun 9 §:n 1 ja 2 momentti, 12 §:n 2 momentti ja 13 §:n 1 momentti, 3 luvun 2 §, 3 §:n 1 momentin 5 kohta ja 11 §:n 1 momentti, 4 luvun 2 §:n 3 momentti, 8 §:n 2 momentti, 9 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 12 §:n 2 momentti, 6 luvun 3 §:n 2 momentti ja 4 §:n 1 momentti, 7 luvun 2 §, 8 luvun 2 §:n 3 momentti, 9 luvun 3 §:n 3 momentti ja 15 §:n 3 momentti, 10 luvun 5 §:n 1 momentti, 11 luvun 4 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 ja 2 momentti, 8 §:n 1 kohta ja 14 §, 12 luvun 3 §, 13 luvun 2 §, 5 §:n 1 momentti ja 15 §, 14 luvun 5 §:n 1 ja 2 momentti sekä 16 luvun 1 §, 2 §:n 1 momentti, 7 § ja 8 §:n 1 kohta sekä

lisätään 2 luvun 12 §:ään uusi 3 momentti, 4 luvun 12 §:ään uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä 13 lukuun uusi 11 a § seuraavasti:

2 luku**Osakeyhtiön perustaminen**

9, 12 ja 13 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

3 luku**Osake, osakekirja ja osakeluettelo**

2, 3 ja 11 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

4 luku**Osakepääoman korottaminen**

2, 8—10 ja 12 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

6 luku**Osakepääoman alentaminen**

3 ja 4 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

7 luku**Omat osakkeet**

2 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

8 luku**Yhtiön johto**

2 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

9 luku**Yhtiökokous**

3 ja 15 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

10 luku**Tilintarkastus ja erityinen tarkastus**

5 §
(Kuten hallituksen esityksessä.)

11 luku

Tilinpäätös ja konsernitilinpäätös

4, 7 ja 8 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

14 §

Jäljennös tilinpäätöksestä konsernitilinpäätökseen ja liitteineen sekä tilintarkastuskertomuksesta ja konsernitilintarkastuskertomuksesta on *kahden* kuukauden kuluessa tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta toimitettava rekisteriviranomaiselle. Tilinpäätöksen jäljennöksessä on oltava hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan todistus vahvistamisen päivämäärästä. Todistuksessa on niin ikään annettava tieto yhtiön voittoa tai tappiota koskevasta yhtiökokouksen päätöksestä.

12 luku

Voitonjako ja yhtiön varojen muu käyttö

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

13 luku

Selvitystila ja purkaminen

2 §

Jos hallitus tilinpäätöstä laadittaessa tai muutoin havaitsee, että yhtiön oma pääoma on pienempi kuin kolmasosa osakepääomasta, hallituksen on mahdollisimman pian kutsuttava yhtiökokous koolle käsittelemään yhtiön asettamista

selvitystilaan. Yhtiö on asetettava selvitystilaan, jollei viimeistään seuraavana tilikautena tilinpäätöstä käsittelevässä varsinaisessa yhtiökokouksessa hyväksytty kokouskutsun toimittamisaikana vallitsevaa tilannetta osoittavaa, *yhtiön tilintarkastajien tarkastamaa* tasetta, jonka mukaan yhtiön oma pääoma on vähintään puolet osakepääomasta. Jos yhtiökokous ei tee päätöstä yhtiön asettamisesta selvitystilaan, hallituksen tulee hakea sellaista päätöstä tuomioistuimelta. Hakemuksen voi tehdä myös tilintarkastaja tai osakkeenomistajat, joilla on vähintään yksi kymmenesosa kaikista osakkeista.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

5, 11 a ja 15 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

14 luku

Sulautuminen ja osakkeiden lunastaminen
tytäryhtiössä

5 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

16 luku

Erinäisiä säännöksiä

1, 2, 7 ja 8 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2.

Laki

osuuskuntalain 79 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 28 päivänä toukokuuta 1954 annetun osuuskuntalain 79 c §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 29 päivänä toukokuuta 1981 annetussa laissa (371/81), näin kuuluvaksi:

79 c §

Jäljennös tilinpäätöksestä liitteineen sekä tilintarkastuskertomuksesta on *kahden* kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta toimitettava rekisteriviranomaiselle.

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

3.

Laki

kirjanpitolain (poist.) 33 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 10 päivänä elokuuta 1973 annetun kirjanpitolain (poist.) 33 §:n 1 ja 3 momentti,
(poist.) sellaisina kuin ne ovat 29 päivänä syyskuuta 1978 annetussa laissa (741/78), näin kuuluviksi:

22 §
(Poist.)

Muiden kuin 2 momentissa tarkoitettujen osakeyhtiöiden samoin kuin osuuskuntien tilinpäätösten julkaisemisesta on säädetty erikseen.

33 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 9 sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 1983

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rehn, varapuheenjohtaja Skinnari, jäsenet Almgren, Kulhia,

Kuoppa, Mäkipää, Nyby, Pelttari, Petäjäniemi, Renlund, Siitonen, Särkijärvi, Tykkyläinen, Urpilainen ja Vihriälä sekä varajäsen Helle.

Vastalause

Hallitus esittää osakeyhtiölain muuttamista yhtiökokouksen osalta siten, että osakkeenomistaja ei saisi itse tai asiamiehen välityksellä äänestää yhtiökokouksessa, joka koskee vastuuvapauden myöntämistä hänelle. Jo esityksen perusteluissa todetaan, että niissä tapauksissa, joissa sama henkilö omistaa kaikki osakkeet eli ns. yhden miehen yhtiössä, ei esteellisyysäännöstä luonnollisestikaan sovelleta. Samoin on silloin, kun kaikki kokouksen osanottajat ovat jäävejä, esimerkiksi hallituksen jäseniä.

Kuten valiokunnan mietinnössäänkin todetaan, useammissa valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on arvosteltu pykälän 3 momenttiin ehdotettua osakkeenomistajan esteellisyysäännöstä. Arvostelu on ollut varsin voimakasta. On

katsottu, että säännös saattaa käytännössä johtaa siihen, että yhtiön osakkeista pienen vähemmistön omistava osakas voi käyttää väärin säännösehdoituksen mukaista oikeuttaan.

Osakeyhtiöjärjestelmä rakentuu taloudelliselle perustalle eikä henkilöjäsenyydelle. Jopa yhtiössä tehtyä päätöksen tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava taloudellisista lähtökohdista. Enemmistöosakas tai -osakkaat ovat useimmiten hallituksen jäseniä. Heidän esteellisyytensä vastuuvapautta käsiteltäessä antaisi vähemmistöosakkaalle tai -osakkaille, joiden taloudellinen panos ja sitä kautta intressi on vähäisempi, yksin päätäntävalan yhtiölle tärkeässä vastuuvapauskysymyksessä. Jos kysymyksessä on osakeyhtiö, jonka tosiasialisesti omistaa yksi osakas, esimerkiksi 90 prosent-

tia osakkeista, ja sama osakas olisi esteellinen vastuuvapauden myöntämiseen, voisi hyvin pieni vähemmistö vaikka vain vaikeuttaakseen enemmistöosakkaan asemaa estää vastuuvapauden myöntämisen. Samoin voisi yhtiön maineen kannalta olla epäedullista, jos vähemmistöosakas ehdottaa vastuuvapauden epäämistä mahdollisesti riittämättömin perustein tai pelkästään sen lykkäämistäkin.

Edellä mainituista syistä katsomme, ettei osakeyhtiölain 9 luvun 3 §:ää tulisi muuttaa hallituksen esittämällä tavalla, vaan säännös tulisi jättää muuttamatta. Tämän vuoksi ehdotamme kunnioittaen,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin sellaisenaan paitsi ensimmäisen lakiehdotuksen 9 luvun 3 § poistettaisiin.

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 1983

Tuulikki Petäjäniemi
Eva-Riitta Siitonen

Jouni J. Särkijärvi
Esko Almgren